

УДК 332.122(23)(477)
JEL: Q01, O18, R58

Ірина Колодійчук

*ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»
Україна*

РОЗВИТОК ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ КОНТЕКСТ

У статті вказано на те, що наявна система стимулювання розвитку гірських та інших проблемних територій в Україні має вузький набір засобів заохочення. Виокремлено основні недоліки вітчизняної інституційної системи управління щодо розвитку гірських територій і визначено її ефективність. Розглянуто низку інструментів стимулювання розвитку економічної діяльності в гірських регіонах європейських країн. Сформульовано висновки й пропозиції щодо розбудови дієвої системи управління розвитком українських гірських територій.

Ключові слова: *система управління розвитком, гірські території, суб'єкти управління, стимулювання розвитку гірських територій, державна підтримка, інструменти партнерства.*

Ірина Колодійчук

*ГУ «Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего
НАН Украины»
Украина*

РАЗВИТИЕ ГОРНЫХ ТЕРРИТОРИЙ: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ КОНТЕКСТ

В статье указано на то, что существующая система стимулирования развития горных и других проблемных территорий в Украине имеет узкий набор средств поощрения. Выделены основные недостатки отечественной институциональной системы управления по развитию горных территорий и определена ее эффективность. Рассматривается ряд инструментов стимулирования развития экономической деятельности в горных регионах европейских стран. Сформулированы выводы и предложения по развитию действенной системы управления развитием украинских горных территорий.

Ключевые слова: *система управления развитием, горные территории, субъекты управления, стимулирование развития горных территорий, государственная поддержка, инструменты партнерства.*

Irina Kolodiychuk

State Institution Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi

DEVELOPMENT OF THE MOUNTAIN AREAS: DOMESTIC AND FOREIGN CONTEXT

It was specified that the current system of the development incitement of the mountainous and other problematic areas in Ukraine has a narrow set of promotion means. It was proved that the important issue is the formation of a functioning system of the mountain areas development, which would allow to build a structured, stable economy within them. It was determined the main shortcomings of the domestic institutional management system for the mountain areas development. It was defined the efficiency of the system for the ability to realize strategic objectives of management, to ensure the effectiveness of the mountain regions management, the appropriate level of filling the budget and ensure the preservation of natural resources. Special attention was paid to the problems of mountain areas in Europe. We consider a number of tools to stimulate economic activity in the mountainous regions of Europe. For the results of the study we formulated the conclusions and proposals for the development of an effective system of Ukrainian mountain areas development.

Key words: *development management system, mountain areas, management subjects, development incitement of the mountainous areas, state support, partnership tools.*

Постановка проблеми. Гірські райони України мають усі ознаки проблемних територій. Визначення заходів щодо вирішення притаманних їм проблем є одним із пріоритетних завдань державної регіональної політики [1]. При цьому важливо визначитися зі стратегічним баченням особливих для них цілей розвитку. Адже природничі, кліматичні, ландшафтно-зональні особливості та прикордонне розташування гірських районів Карпат потребують особливих підходів за формування державної політики сталого розвитку цих територій, чого, на жаль, не враховує чинний Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Україна як учасниця Карпатської конвенції має за обов'язок чітко окреслити державну політику щодо гірських територій (далі – гірська політика), основи якої значною мірою напрацьовані вітчизняними вченими та практиками [3, 4, 5]. У європейському просторі високий рівень розвитку гірських територій є реальним явищем, накопичено значний практичний досвід щодо стимулювання позитивних зрушень у їх межах, що спонукає до його аналітичного вивчення з метою адаптації та використання в умовах реалізації вітчизняної гірської політики.

Мета статті – виявлення головних проблем у проведенні гірської політики в Україні, вивчення зарубіжного досвіду щодо стимулювання розвитку гірських регіонів і визначення конкретних шляхів у розбудові дієвої системи управління розвитком вітчизняних гірських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні наявна система стимулювання розвитку гірських та інших проблемних територій має вузький набір засобів заохочення й не створює дієвих стимулів для забезпечення

ефективного управління їх розвитком. Законодавством передбачено низку інструментів зі стимулювання розвитку регіонів: надання державної підтримки, у тому числі фінансової, малим підприємствам, сприяння формуванню бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних і консалтингових центрів, венчурних фондів тощо; спрямування міжнародної технічної допомоги на розв'язання актуальних соціально-економічних та екологічних проблем; сприяння зайнятості населення, забезпечення фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів, стимулювання трудової міграції, удосконалення соціальної сфери, зокрема житлового будівництва, охорони здоров'я та охорони довкілля [2]. Стимулювання розвитку регіонів і їх частин може здійснюватись шляхом запровадження особливих механізмів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, інноваційної та інвестиційної політики щодо них, створення максимально сприятливих економічних, правових та інституційних умов у їх межах з метою прискорити формування та ефективно функціонування нових суб'єктів господарювання, що визначає Концепція державної регіональної політики [6]. Проте, як засвідчує практика, вказані інструменти були мало задіяні до регулювання соціально-економічного розвитку гірських районів. Головна проблема криється у невизначеності мети їх розвитку. На наш погляд, у першу чергу слід зосередитись на розробці комплексної стратегії сталого розвитку гірських територій на довгострокову перспективу, яка б повноцінно враховувала наявний потенціал, потреби й можливості гірських районів, і, головне, – дозволила б послідовно й цілеспрямовано просуватись за визначеним напрямом.

Інша важлива проблема – формування дієздатної системи управління розвитком гірських територій, що дозволить побудувати структуровану, стабільну економіку в їх межах. У сучасних умовах, коли проводять реформування адміністративно-територіального устрою країни, є тенденція до змін в організаційній системі управління. Відштовхуючись від того, що суб'єкт управління повинен якомога більше відповідати об'єкту, вважаємо, що вдосконалення системи управління гірських територій має максимально враховувати їх особливі умови. Зрозуміло, що в процесі децентралізації влади загострюватиметься дискусія щодо повноважень у реалізації гірської політики України. Нині з упевненістю можна стверджувати одне, це мають бути свого роду позитивні стейкхолдери. Повноваження щодо розроблення та реалізації стратегій їх розвитку на середньо- й довгострокову перспективу повинні покладатись передусім на регіональний рівень влади. Галузі теж зобов'язані переглянути свої секторальні перспективи щодо розвитку в цій місцевості. Відповідальними й активними повинні бути громади та громадське суспільство. Розробка стратегії розвитку гірських територій змусить скоригувати перспективи на майбутнє на різних щаблях влади, в секторах виробництва, внести зміни й додати окремі положення до законодавства. При цьому держава має зайняти відповідальну позицію щодо фінансування інвестиційних вкладень у розбудову гірських районів (формування транспортних, комунікаційних,

інформаційних мереж тощо). Такими є реальні дії та кроки, якими пройшли та проходять країни ЄС, реалізуючи гірську політику.

Наявна інституційна система управління щодо розвитку гірських територій в Україні:

- спричиняє викривлену систему прийняття рішень, за якої сам процес прийняття рішень набуває імітаційного характеру. Що ми маємо на практиці? На державному рівні є, по суті, поверхневий інтерес до гірської проблематики, оскільки надалі залишається відкритим питання – із яким соціальним, економічним, культурним, екологічним компонентом вбачається розвиток цих територій. На регіональному рівні теж недостатньо скориговані перспективи розвитку гірських районів (за винятком Закарпатської області). На місцевому рівні спостерігаються як слабкий прояв ініціативності владних структур та органів самоврядування, так і неефективна комунікація між ними, що переплітаються з невдоволенням прийнятими рішеннями зі сторони громадських організацій, суспільства. Як наслідок, наявні можливості (зокрема ресурсний потенціал) для розвитку територій використовуються неефективно.

У свою чергу, потенціал територій (районів) не означає автоматичне перетворення обмежених ресурсів на економічні ефекти, адже для цього необхідний базис, під яким ми розуміємо дієвий та ефективний механізм. Створити такий механізм означає надати нову якість системі в перспективі її розвитку. В Україні наявний підхід до гірської політики не дозволяє у повній мірі розкрити можливості цих територій.

- не проводить єдину державну гірську політику. На рівні Верховної Ради України не визначено поняття «гірські території», принципи ефективного використання наявних ресурсів, вимоги до функціонування суб'єктів господарювання в гірській місцевості тощо. Законом України «Про статус гірських поселень населених пунктів в Україні» [7] відповідно охоплені лише гірські населені пункти. Такий підхід спрощує мету (цілі), яку переслідує розвиток гірських територій. Стратегії розвитку, що розробляють на рівні областей Карпатського регіону, залишають поза увагою важливі саме для гірських районів проблеми соціально-економічного й екологічного характеру та формують різне бачення пріоритетів їх розвитку. Отже, державну гірську політику в Україні можна вважати такою, що перебуває на стадії становлення та на цей час не відповідає європейським (світовим) критеріям і вимогам належного управління цими територіями.

На часі створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку гірських територій в Україні, визначення поля спільної дії, формування ефективного та прозорого механізму фінансово-інвестиційного забезпечення регіонального розвитку, гарантування фінансової дієздатності місцевих бюджетів і місцевих громад, сприяння розвитку системи місцевого самоврядування, оптимізації системи територіальної організації влади тощо. Як засвідчує зарубіжний досвід, сучасні тенденції щодо управління розвитком гірських територій орієнтуються на принципи партнерства та координації,

стратегічного планування, цільового спрямування коштів.

- не дозволяє залучити й ефективно реалізувати фінансові інвестиції. Державні ресурси використовують неефективно через неналежну координацію їх діяльності галузевими міністерствами й іншими центральними органами виконавчої влади як головними розпорядниками коштів державного бюджету, у підсумку, розвиток гірських районів із центру не забезпечується. Частка інвестицій у гірські райони в загальній структурі інвестицій, спрямованих в Україну, є мізерною і щороку скорочується. У свою чергу, місцевий рівень через відсутність ресурсів і повноважень теж не може сам впливати на місцевий економічний розвиток. Не стимулює приплив інвестицій і чинний Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [7].

- не забезпечує просторового узгодження інтересів суб'єктів регіонального розвитку гірських територій. Розрізнені інституції, не маючи координаційних сигналів, досить часто дублюють функції між собою. Інституційне суміщення повноважень призводить до паралелізму й перехресування функцій, що знижує контроль, а отже, і відповідальність за ефективність управління.

Відомо, що ефективність системи управління розвитком об'єкта визначається за спроможністю реалізовувати стратегічні цілі управління, забезпечувати ефективність господарювання гірських регіонів, відповідний рівень бюджетного наповнення та гарантувати збереження природних ресурсів. Аналіз у цьому контексті засвідчує:

- *система управління розвитком гірських територій невпорядкована й недієздатна.* Функції місцевих органів влади є усталеними, націлені в основному на поточне управління. Беззаперечним є те, що систему управління слід змінювати; конкретизувати і/чи оновити функції управління, що дозволить збільшити внутрішні зв'язки в системі. У свою чергу, уточнення функцій органів управління зумовить необхідність зміни структури управління.

- *відсутня стратегія розвитку, не визначені головні цілі, пріоритети.* До цього часу в Україні немає затвердженої на законодавчому рівні загальної стратегії розвитку гірських територій, яка б повноцінно враховувала наявний потенціал, проблематику гірських районів. Це дозволило б зосередитись на ключових питаннях їх місії в цілому, своєчасно реагувати на виклики зовнішнього середовища, створити умови для структурно-функціональної збалансованості й ефективного інституційного середовища.

- *як наслідок, не зрозумілими є цілі для ключових суб'єктів управління.*

- *заходи, які визначені в обласних стратегіях розвитку щодо гірських районів, традиційно не забезпечуються фінансовими ресурсами.* Проблема «ресурсної залежності» місцевої влади зумовлена відсутністю чіткого розподілу компетенції між суб'єктами регіонального управління, процедури визначення тих ресурсів, які співвідносять із цілями, завданнями, функціями й відповідальністю суб'єктів управління за їх використання, технології інвентаризації та класифікації ресурсів тощо.

▪ традиційні інструменти та механізми *стимулювання* регіонального розвитку спрямовують на вирішення хронічних проблем соціально-економічного та просторового розвитку гірських районів і не сприяють мотивації для саморозвитку та активізації економічної ініціативи на місцях.

У європейському просторі гірські території, які підлягають охороні відповідно до міжнародних документів, є необхідним елементом у реалізації політики сталого просторового (територіального) розвитку. *Гірські території* (регіони) тут визначені як самостійна частина загальноєвропейської програми просторового розвитку, що включає заходи економічного та соціального розвитку, охорону й використання природних ресурсів і враховує місцеві традиції та культурні особливості [8]. Складні природні умови сприймаються не лише як перешкоди, а й можливості для їх розвитку. Територія, у свою чергу, визначена як складна система, що складається не лише з міських, сільськогосподарських чи інших просторів, а й з природи та оточуючого світу. Це є основою людської життєдіяльності, фундаментом для сталого розвитку [9, с. 78].

Просторовий менеджмент значну увагу приділяє розвитку гірських районів, зважаючи на їх важливість для екологічного, економічного, соціального, культурного та сільськогосподарського секторів, а також урахуваючи притаманні їм специфічні проблеми. Як інструмент інтеграції, з одного боку, регіональних, національних, європейських інтересів, з іншого – різноманітних секторальних інтересів, ефективно використовується територіальне (просторове) планування. Сучасна гірська політика – це політика, що визначає та орієнтується на можливості для майбутнього, мобілізуючи й стимулюючи недостатньо (чи неефективно) використаний потенціал. Політика надання стимулів для економічної діяльності в гірських регіонах ЄС ґрунтується на таких принципах: цільовий характер надання – вивільнені фінансові ресурси спрямовуються виключно на визначені цілі; релевантність пріоритетним цілям політики просторового розвитку цих територій; орієнтація на розвиток – спрямованість на технологічну й технічну модернізацію, збільшення доданої вартості продукції тощо; співфінансування – стимули покривають лише частину інвестиційних витрат, понесених суб'єктом господарювання; відсутність негативних наслідків для конкуренції – доступність для всіх суб'єктів господарювання за умови виконання чітко встановлених критеріїв [10]. Характеризуючи механізми стимулювання розвитку гірських територій у країнах ЄС, слід відзначити єдину спільну рису: всі вони зорієнтовані на створення сприятливих умов для розвитку в цих регіонах.

Незважаючи на те, що у європросторі є жорсткі обмеження щодо можливостей надання прямої державної підтримки в рамках політики сприяння конкуренції на спільному ринку ЄС, гірські території користуються (чи користувались на попередніх етапах) значною державною підтримкою, якою можуть бути охоплені як гірські, так і прилеглі до них регіони. Це такі форми

допомоги:

- соціальна допомога, яку надають індивідуально;
- допомога для подолання наслідків природних лих чи надзвичайних випадків;

- допомога, яка має на меті:

- просувати економічний розвиток нерозвинених територій (які однозначно відстають відповідно до критеріїв ЄС);
- сприяти розвитку певних видів діяльності чи територій;
- просувати культуру та збереження спадщини.

Таку допомогу надають у вигляді державних грантів; державних гарантій та утримання, забезпечення державними товарами та послугами на преференційній основі; зменшення відсоткових і податкових ставок.

Режим спеціальної регіональної підтримки передбачає як загальну підтримку їх економіки, так і цільову підтримку окремих суб'єктів господарювання. Серед інструментів державної підтримки найбільш поширеними є пряме державне регулювання (пряме бюджетне фінансування проектів соціально-економічного розвитку гірських територій; надання цільової бюджетної допомоги, грантів тощо) та опосередковане – через надання пільгових кредитів; дотацій на певні суми інвестицій; податкових канікул; пільгове оподаткування; субсидій у зв'язку зі створенням робочих місць та ін.

Більшість податкових стимулів спрямовані на реалізацію конкретних завдань: структурну модернізацію економіки, впровадження новітніх технологій; стимулювання впровадження енергоефективних заходів; підтримку базових галузей економіки, які відіграють важливу роль у гірських умовах і сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності гірських територій (сільське господарство, рекреація, а саме: виробництво органічної сільськогосподарської продукції, розвиток агротуризму, пропускування послуг з підтримання ландшафтного, рекреаційного, туристичного, культурно-історичного та природно-заповідного потенціалу та ін.); підтримку малого бізнесу як важливого чинника зайнятості населення; стимулювання інвестиційних процесів; надання пільг з оподаткування окремим категоріям населення; підвищення екологічності виробництва й продукції. Стимулювальний потенціал податкового механізму підкріплений вимогою до суб'єкта господарювання щодо фіксування його зобов'язання спрямовувати вивільнені кошти в чітко визначеному напрямі, а також нормами відповідальності в разі порушень.

Як згадувалось вище, у європейських країнах є практика надання податкових пільг, «податкових канікул» як звільнення (повністю або частково) від оподаткування визначеними видами податків суб'єктів господарювання в установлені терміни, скорочення податкових ставок, застосування пільг з оподаткування, використання субсидій. Суб'єкти господарювання отримують компенсацію за невиконане географічне розташування у формі транспортних субсидій 30–40 % витрат на транспортування товарів на відстань понад 400 км і

25–35 % витрат на транспортування сировини, компонентів тощо (Швеція) [11].

На сучасному етапі замість грантів території часто отримують підтримку у формі комбінації грантів і позичок від Європейського інвестиційного фонду, ЄБРР, Банку Європейської Ради та інших фінансових установ. До цих інструментів відносять програми JEREMIE (підтримка бізнесу), JESSICA (підтримка міст), JASMINE (підтримка мікрокредитування), JASPERS (регіональні проекти) [12]. У Європі поступово відходять від прямого субсидування та дотації проблемних територій і бізнесу, надаючи перевагу інвестиціям у створення інфраструктури, покращення знань і навичок робочої сили та стимулювання зростання інноваційності суспільного виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності регіону та, відповідно, добробуту його місцевого населення. Розвиток гірських регіонів є процесом, що потребує дієвих інститутів, тісної співпраці між регіонами, бізнес-організаціями, соціальними групами на кожному рівні. На сучасному етапі ключовим механізмом реалізації політики модернізації економіки та вирішення важливих проблем соціально-економічного розвитку гірських територій є публічно-приватне партнерство (ППП), сутністю якого є встановлення довгострокових стратегічних відносин у реалізації суспільно значущих і пріоритетних проектів між приватним сектором і публічною владою. Економічних вигід від застосування такого механізму стимулювання розвитку досягають шляхом узгодження публічних, приватних і громадських інтересів. Конструюють взаємовідносини не тільки між державою та громадським суспільством, а й між державними управлінськими структурами, громадськими некомерційними організаціями, приватними фірмами, бізнес-асоціаціями.

У розвинутих країнах у практику входять такі інструменти партнерства:

- *новий публічний менеджмент*, в основу якого покладена ідея упровадження в діяльність державних органів ринкових механізмів та елементів бізнес-стилю управління;

- *мережеве управління в публічній владі*, яке передбачає зацікавленість учасників у спільних діях;

- *бенчмаркінг*, застосування якого сприяє вирішенню головної проблеми сучасного публічного управління, яка полягає у неефективній роботі державних установ через відсутність конкуренції в їх діяльності.

Для підтримки локальних ініціатив з метою залучення додаткових ресурсів для спільного вирішення проблем успішно використовують фандрайзинг (спеціальна методика пошуку джерел фінансування). Зазвичай пошук фінансування зводиться до таких джерел: благодійні фонди, міжнародні донорські фонди, міжнародні донорські організації, підприємницькі структури, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, фізичні особи й інші неприбуткові організації. Самі ж ресурси можуть бути не лише фінансовими, а й матеріальними.

Висновки. Зарубіжний досвід пропонує чимало дієвих, ефективних механізмів та інструментів у досягненні сталого розвитку гірських регіонів.

Важливою складовою частиною є формування відповідної системи стимулювання розвитку цих територій, сприятливого інвестиційного середовища. Активізації економічної діяльності в гірських районах, судячи з польського досвіду, значною мірою сприяє зростання розміру бюджетних коштів, що спрямовують на їх розвиток, активізація кредитної політики комерційних банків, спрощення податкової системи, стимулювання інвестиційних проектів, ефективне використання фондів ЄС. На наш погляд, розбудова дієвої системи управління розвитком гірських територій потребує:

1) *законодавчого врегулювання* важливих для розвитку гірських територій питань. На теперішньому етапі законодавство залишається неповним і суперечливим, що, з одного боку, підтверджує відзначену вище відсутність стратегії розвитку гірських територій, з іншого, – засвідчує непослідовність державної регіональної політики. Необхідним є прийняття низки нормативних актів, які формують головну тезу – у межах гірських районів ініціюється активна регіональна політика;

2) *формулювання методологічних підходів до організації системи управління розвитком гірських територій*. Традиційний підхід спрямований на визначення потреб гірських районів і формування проблем, які треба вирішити, і, як показує практика, не вирішуються. Тобто носить компенсацийний характер – виплачується компенсація за проблеми минулого. Альтернативний підхід передбачає мобілізацію і пошук «прихованих» можливостей цих територій і більш ефективного використання наявного ресурсного потенціалу. На наш погляд, у такої системи має бути реальна здатність формувати умови для розвитку гірських районів і реалізації їх інтересів, визначати дальший шлях розвитку на основі *повноцінного ресурсного забезпечення* й використання з метою задоволення широкого кола потреб цих територій;

3) *розкриття сутності розвитку гірських територій*. Розвиток гірських територій розглядаємо як неповоротну, спрямовану, закономірну зміну цього об'єкта, котрого досягають за умов забезпечення належного рівня соціальних послуг, досягнення встановлених державою стандартів життя, підвищення економічної ефективності виробництва за раціонального використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища;

4) *визначення сукупності принципів* побудови управлінського простору. Європейський досвід спрямовує на використання в розбудові дієвої системи управління розвитком гірських і проблемних регіонів засад правової впевненості, відкритості, прозорості, відповідальності й результативності;

5) *ресурсного забезпечення управління розвитку гірських територій*. Повна підконтрольність органів місцевого самоврядування через механізми делегованих державою повноважень практично не залишає можливостей для реального місцевого економічного розвитку;

6) *формування інформаційної бази даних*, яка необхідна для проведення всебічної оцінки й прийняття науково обґрунтованих рішень. Позиціонування гірських територій має бути чітко визначене в законодавстві, що сприятиме

покращанню моніторингу цієї системи, залученню інвестицій. Інформаційне забезпечення має бути достатньо деталізованим, регулярним, доступним і зручним як для органів управління, так і для кожного громадянина суспільства.

Список використаних джерел

1. Про засади державної регіональної політики : Закон України № 156-19 від 05.02.2015 р., ст. 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

2. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України № 2850-IV від 08.09.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.

3. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / М. А. Голубець, П. С. Гнатів, М. П. Козловський та ін. – Львів : Поллі, 2007. – 288 с.

4. Руденко Л. Г. Роль Українських Карпат у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку України / Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський / Український географічний журнал. – 2009. – № 3. – С. 23–29.

5. Лукша О. В. Європейський досвід державної політики для гірських регіонів : стан та можливості використання в Україні / О. В. Лукша / Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи : матер. міжнар. наук.-практ. конф., 8–10 вересня 2010 р. – Ужгород, 2010. – С. 71–75.

6. Про Концепцію державної регіональної політики : Указ Президента України № 341/2001 від 25.05.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

7. Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України № 56/95-ВР від 15.02.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80>.

8. Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту (2000) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf>.

9. Куйбіда В. С. Регіональний розвиток та просторове планування територій : досвід України та інших держав-членів Ради Європи : збірник нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. – К. : Крамар, 2009. – 170 с.

10. Світовий досвід податкового стимулювання розвитку інвестиційних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/035.htm.

11. Пітюлич М. М. Гірські території Українських Карпат : сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / М. М. Пітюлич. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України». – Ужгород : Гражда, 2015. – 320 с.

12. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://regionet.org.ua/files/PPP_Report_CIDA_2008_ua.pdf.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine «On Principles of the State Regional Policy», available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine «On the promotion of regional development», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
3. Golubets, M. A., Gnativ, P. S. and Kozlovskiy, M. P. (2007), *Kontseptual'ni zasady stalogo rozvytku girs'kogo region* [Conceptual foundations of the mountain area sustainable development], Polli, Lviv, Ukraine.
4. Rudenko, L. G. and Lisovskyi, S. A. (2009), Ukrainian Carpathians role in the sustainable (balanced) development of Ukraine. *Ukrayinskyi geografichnyi zurnal*, vol. 3, pp. 23–29.
5. Luksha, O. V. (2010), The European experience of the state policy for mountain regions: its status and the possibility of use in Ukraine. *Stalyi rozvytok Karpat ta inshyh girs'kyh regioniv Yevropy* [Sustainable development of the Carpathians and other mountain regions of Europe], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsia [International scientific-practical conference], Uzhorod, pp. 71–75.
6. President of Ukraine (2001), Decree of President of Ukraine «On the Concept of State Regional Policy», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine «On the status of mountain settlements in Ukraine», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80>.
8. Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent (2000), available at: <http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf>
9. Kuybida, V. S., Negoda, V. A. and Tolkovanov, V. V. (2009), *Regionalnyi rozvytok ta prostorove planuvannya terytoriy: dosvid Ukrayiny ta inshyh derzhavchleniv Rady Yevropy* [Regional development and the area spatial planning: the experience of Ukraine and other states of the Council of Europe], Kramar, Kyiv, Ukraine.
10. World experience of the tax incentives of the investment processes development, available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/035.htm.
11. Pityulych, M. M. (2015), *Girs'ki terytoriyi Ukrayins'kyh Karpat: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* [Ukrainian Carpathian Mountain area: current state and development prospects], Maryan Dolishnyi Institute for Regional Studies of NAS of Ukraine, Grazda, Uzhorod, Ukraine.
12. Experience and prospects of the public-private partnerships implementation in Ukraine and abroad, available at: http://regionet.org.ua/files/PPP_Report_CIDA_2008_ua.pdf.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Колодійчук І. Розвиток гірських територій : вітчизняний і зарубіжний контекст [Електронний ресурс] / І. Колодійчук // *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. – 2016. – Vol. 2. – No. 4. – pp. 118–129. – Mode of access : www.are-journal.com.

Style – Harvard:

Kolodiichuk, I. (2016), Development of the mountain areas: domestic and foreign context. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 2, no. 4, pp. 118–129, available at: www.are-journal.com.